

Voormalig station Harkelbrug bestaat 150 jaar

CeesJan Frank

Het is op 1 november 150 jaar geleden dat de spoorlijn Zutphen-Lochem-Hengelo officieel werd geopend. Deze spoorwegverbinding was door de Staat aangelegd volgens de wet van 18 augustus 1860 ("Eerste Staatsaanleg", Lijn D.). Langs de spoorlijn bouwde de Staats Spoorwegen (SS) een flink aantal spoor- en baanwachterswoningen en enkele stationsgebouwen in vijf klassen, al naar gelang de grootte van de halteplaatsen.

Een Ansichtkaart van het station van Laren-Almen, vermoedelijk uit de jaren veertig of vijftig. Een vrij opmerkelijke kaart, want het station was toen al enige tijd geleden opgeheven. Hier had het voormalige stationsgebouw nog haar witte kleur... (www.stationsinfo.nl)

In 1863 vonden de onteigeningen plaats voor de aanleg van de lijn en de bouw van de stations. De benodigde percelen werden op 11 juni bij Koninklijk besluit aangewezen.

Eén van de stationsgebouwen, waarvan de bouw kort daarop zou aanvangen, was het station "Harkelbrug", bestemd voor de dorpen Laren en Almen. Het station was genoemd naar de brug over de vlakbij gelegen Harfsense beek. Later werd de naam veranderd in "Laren-Almen" en in 1925 vond nogmaals een naamsverandering plaats. Toen besloot het Ministerie van Waterstaat met ingang van de nieuwe dienstregeling de naam te veranderen in "Station Laren".

Een station van de 5de klasse

Het kleine station werd gebouwd volgens het type "5de Klasse", waartoe ook de stations van Gorssel, Markelo en vele andere stationsgebouwen uit de

Eerste Staatsaanleg behoren. De 5de klasse stationsnetjes waren eenvoudige gebouwen met twee bouwlagen, een uitspringend middendeel met topgevels en een ver overstekend kruisvormig zadeldak op houten steunen. De Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen noemde deze kleine stations ook wel "haltegebouwen". Architect was vermoedelijk de bouw- en werktuigbouwkundige ingenieur Karel Hendrik van Brederode (1827-1897), die ook verantwoordelijk was voor de 1ste, 2de, 3de en 4de klasse gebouwen langs de spoorlijn. Het station in Lochem (dat overigens ook op het grondgebied van de toenmalige gemeente Laren werd gebouwd!) is een voorbeeld van het type 4de klasse. De meeste stationsgebouwen van de 5de klasse zijn rond 1914-1915 uitgebreid met lage zijvleugels en een extra verdieping op het middendeel. Zo ook het gebouw in Laren. Waarschijnlijk is toen ook de bepleistering

op de gevels aangebracht. Sindsdien is het stationnetje nauwelijks meer gewijzigd. Nog steeds is het een karakteristiek gebouw met de typische kenmerken van de kleine negentiende-eeuwse plattelandstations. Op het voormalige perron staat nog het oude instrumentarium voor het bedienen van de wissels opgesteld, de zogenaamde handelinrichting.

Vlakbij het station werd een "wachterswoning" gebouwd; de eerste wisselwachter was B.J. Mengerink, die zich in april 1866 in het pand vestigde. De woning boven het station was bestemd voor de stationschef. Rond 1900 werd het rustieke stationspleintje van Laren-Almen verrijkt met een heus "Stationskoffiehuys"; ook wel bekend als café Veldmaat.

Eens een belangrijke halte

De spoorlijn van Zutphen naar Twente was een belangrijke schakel in de nieuwe infrastructuur, die het eens zo geïsoleerd gelegen achterland ontsloot en directe verbindingen mogelijk maakte met het westen van het land. Ook binnen de regio voorzagen de halteplaatsen in een belangrijke behoefte, zowel voor het personenvervoer als voor het transport van vooral agrarische producten. Dat gold ook voor de halte Laren. Verschillende landbouw- en zuivelproducten, zoals de beroemde "Larensche roomboter" en ook vee werden vanaf dit station getransporteerd naar fabrieken, winkels, slachthuizen en markten in de grotere plaatsen in de omgeving. Bij het station was een varkenswaag, waar varkens werden gewogen voor het transport per trein. Ook het vlakbij gelegen P.W. Janssen Ziekenhuis bij Almen, dat werd geopend in 1915, heeft veel geprofiteerd van het station.

Op 15 mei 1938 is het station gesloten voor het personenvervoer. Het emplacement doet sindsdien alleen nog dienst als kruisingsstation voor de elkaar passerende treinen op het enkelspoor Zutphen-Enschede. De laatste tijd gaan er weer ideeën op om de halteplaats nieuw leven in te blazen.

Bronnen:

Nederlandsche Staatscourant, 10 september 1863.
J.L. Hartgers, *Van zitting tot bank. Jubileumboek ter gelegenheid van de 75-jarige RABObank Laren-Exel*, Laren-Exel 1988., p.72-73.

H. Romers, *De Spoorwegarchitectuur in Nederland 1841-1938*, Zutphen 1981.

Webgroup: stationsgebouwen@yahoogroups.com

Website: www.stationsweb.nl

Gemeente Lochem, Gemeentelijke Monumentenlijst, Redengevende beschrijving monumentnummer 310, opgesteld door Monumenten Advies Bureau, 1992.

Het bedienend personeel van station Laren.

Lochem 19 januarij. — Heden arriveert aan het station alhier de eerste locomotief tot vervoer van rails, dwarsleggers en grind, voor den spoorweg Zutphen—Pruissische grenzen. De plaats van het station en de naburige gebouwen zijn met vlaggen gesierd, en naar men zegt, moet door den hoog welgeb. heer baron van Nagell, in de nabijheid en over de eigendommen van wiens huis Ampsen de weg gelegd is, een feestelijk toertje met eenige genoodigden gedaan worden.

Rotterdamse Courant, 21 januari 1865. Hierin wordt bericht over de aanleg van de spoorlijn tussen Zutphen en Lochem.

Zutphen-pruissische grens. De werken voor deze lijn zijn, niettegenstaande over enkele perceelen in de gemeente Gorssel niet kan worden beschikt, door de aannemers met den meest mogelijken spoed voortgezet. De stationsgebouwen te Lochem, Goor en Delden, de haltegebouwen te Laren en Markelo, 25 wachterswoningen, benevens 28 wachtershuisjes, zijn onder de kap gebracht.

Utrechts Provinciaal en stedelijk dagblad, 3 februari 1865.

Lochem 12 april. — Gisteren werd de eerste proefrid langs het voltooide gedeelte van den Staatspoorweg Zutphen—Pruissische grenzen gedaan. De aannemers van dien weg, de heeren Visser en Verwaaijen, hadden de burgemeesters, wethouders en secretarissen der gemeenten Goor, Markelo, Diepenheim, Lochem, Laren en Gorssel uitgenoodigd, om daaraan deel te nemen. Begunstigd door het heerlijkste lenteweder vertrok de trein ten 10 ure van het station Goor, om aan elk station de genoodigden op te nemen tot dat aan den Laatste Stuver onder Gorssel een uur werd stil gehouden tot het gebruiken van eenige ververschingen. De trein reed daarop naar Goor terug, waar de genoodigden feestelijk werden ontvangen, en in gezellig genot eenige uren doorbragten. Verscheidene toasten op den Koning enz. werden uitgebragt, en ongeveer ten 8 ure werden allen weder naar hunne stations vervoerd. Terwijl de locomotieven met groen en vlaggen versierd waren, begeleidde het Lochemsche harmoniekorps den togt met zijne muziek. Het is te hopen dat de verdere voltooiing naar wensch moge slagen, en een weg spoedig voor het publiek geopend worde, waaraan in deze nijvere streek maar al te veel behoefte wordt gevoeld.

Rotterdamse Courant, 14 april 1865.

Bij het passeeren van den trein 264 aan het station Laren in den avond van eergisteren is een paard met rijtuig in hollende vaart door den slagboom van den spoorweg heengebroken en vervolgens de baan een eind weegs langs gereden. De bestuurder van het rijtuig was er tijdig uitgesprongen zonder eenig letsel te bekomen. De overwegwachter bekwam echter een kwetsuur aan het hoofd. Paard en rijtuig bleven onbeschadigd.

Gemengde Berichten.

— ARNHEM, 11 Juli. Gisteren heeft in de nabijheid van het station Laren een spoorwegongeluk plaats gehad. De trein van 11,24 is door een fout aan het wisselspoor op een verkeerd spoor gekomen en met een met hout geladen wagen in botsing geraakt. De conducteur heeft een been gebroken, twee passagiers hebben kneuzingen bekomen en de goederenwaggonen zijn genoegzaam geheel verbrijzeld. Ook van de goederen, die zich in de waggons bevonden, is weinig terecht gekomen.

Het nieuws van den Dag, 14 juli 1873

Eenige maanden geleden is, gelijk men zich herinnert, nabij het station Laren, (Gelderland) van den staats-spoorweg van Arnhem naar Hengelo, tengevolge van den verkeerd stand van een wissel, een spoor-trein gederailleerd. Naar aanleiding daarvan is eene geregtelijke vervolging ingesteld tegen den toenmaligen stations-chef te Laren en een arbeider aldaar, en Woensdag heeft de regtbank te Zutphen, uitspraak doende in deze zaak, die twee personen veroordeeld tot twee maanden cellulaire gevangenisstraf. De bedoelde arbeider heeft tegen dit vonnis appel aangeteekend.

De Tijd, 8 november 1873

Station Laren en het stationskoffiehuis
Veldmaat, begin vorige eeuw

Het herbouwde Café-Rest. Veldmaat